

Võromaa suitsusaunakombestik kanti UNESCO vaimse pärandi esindusnimekirja

Gert Reimets

Novembris toimunud Pariisi UNESCO kultuuripärandi komitee istungil võeti vastu otsus, millega lisati Vana-Võromaa suitsusauna traditsioonid UNESCO vaimse pärandi esindusnimekirja hulka. Eesti riik esitas 2013. aasta märtsis tolleaegse kultuuriministri Rein Langi allkirjastatud taotluse ning 2014. aasta 27. novembril laekus ministeeriumile positiivne vastus.

“Eesti kultuuri elujõulisus avaldub eriti ehedalt vaimses pärandis, mida antakse põlvest põlve edasi. Võrokeste suitsusaunakombestiku kandmine UNESCO esindusnimekirja toetab traditsiooni kestmist ning toob sellele rahvusvahelist tähelepanu. UNESCO tunnustuse üle saavad rõõmu tunda kõik, kes on oma maakodus suitsusaunatraditsiooni tallel hoidnud – Võrumaast Saaremaani,” ütles kultuuriminister Urve Tiidus.

Eesti on UNESCO liige alates 1991. aastast. 2003. aastal lisati UNESCO suulise ja vaimse pärandi meistriteoste nimekirja Kihnu kultuur. Samal aastal võeti samas kategoorias vastu Eesti-Läti-Leedu laulu- ja tantsupeo traditsioonid. 2009. aastal lisandus kultuuripärandi esindusnimekirja Seto leelo. Seega on aastaks 2015 Eestil ette näidata juba neli UNESCO pärandi nimekirja mahtuvat traditsioonilist kultuuriilmingut. (Taro 2015)

Võrumaal Haanjas Mooska talu perekonnas 2008. aastal võrsunud mõttest on välja kasvanud saavutus, mille üle ei rõõmusta ainult võrokesed, vaid terve Eesti. Mooska talu perenaine Eda Veeroja räägib, et idee sündis pööripäeval, kui nad vestlesid abikaasaga suitsusauna tähtsusest ja traditsiooni hääbumisest. Järgmisel päeval lisas Eda oma e-kirjade allkirja omapärase lause – „Suitsusaun UNESCO kaitse alla!” Järgnev tagasiside oli üllatav, kuna huvi ilmutasid paljude ringkondade inimesed. Järgmise aasta alguses pandi kokku tegevuskava. Taotluse koostamise võttis enda kanda Võru Instituudi teadur ja projektijuht Külli Eichenbaum, kümnete suitsusaunade ülesmõõdistamisel ja fotograferimisel olid abikäe ulatanud kunstnik Epp Margna ja fotograaf Toomas Kalve. Eda Veeroja ja Tiit Soosaare eestvedamisel algatas Võrumaa Turismiliit 2005. aastal suitsusauna meediakampaania. Koostöö jätkus Tartu Ülikooli, Eesti Rahva Muuseumi, Rahvakultuuri keskuse, Kultuuriministeeriumi ja teiste Eesti riigiasutustega, kuni jõuti saavutatud tulemuseni. (Veeroja 2014)

Foto 1. Mundi talu suitsusaun. Toomas Kalve foto.

2014. aasta lõpus väljakuulutatud otsust on sõnavõttudes palju kiidetud. Võru Instituudi direktori Rainer Kuuba sõnul on võrokeled maailmas ainulaadsed nii oma keele kui ka kultuuripärandi poolest: „UNESCO tunnustus aitab meie omapäral paremini välja paista ja hoida omanäolist suitsusauna-kombestikku elujõulisena”. Võrokeste ettevõtmist on tunnustanud ka rahvusvaheline saunaorganisatsioon International Sauna Society. Organisatsiooni president Risto Elomaa on märkinud, et võrokeste suitsusaunatava jõudmine UNESCO esindusnimekirja toob tähelepanu kogu maailmas ka teiste rahvaste saunatavadele. (Veeroja 2014)

UNESCO vaimse pärandi esindusnimekirja eesmärk on tutvustada põlvest põlve edasi antavaid teadmisi, oskusi, kombeid ja tavasid. Võromaa suitsusaun oma traditsioonilise ehituse, saunakütmise, leiliviskamise-vihitlemise ja liha suitsutamise sobib pärimuskultuuri jätkamise nimekirja. Loodame, et tulevikus saame näha suitsusaunakultuuri üha tõusvat arengut ning taasavastamist nii Eestis kui ka välismaal.

Gert Reimets. *Malvo Tominga foto.*

Gert Reimetsa (sündinud 1989) huvi traditsioonilise ehituse, eriti suitsusaunade vastu on ärgitanud teda rahvusliku ehituse lõputööna ehitama tänapäeva vajadustele vastava rõhtpalk-suitsusauna Selgise tallu Tartumaale. Huvi suitsusaunade vastu tärkas suitsusaunakerise ehituse lihtsusest ja tõhususest, kui 2013. aasta teises pooles rekonstrueeriti meistrite Agu Allikivi ja Toomas Kalve juhendamisel Põlvamaal Hino talu suitsusaunakeris. Seminaritöö teemaks ongi seetõttu valitud Eestimaa suitsusaunakerised. Alates 2013. aastast Viljandis õppiv noormees tunneb ennast koduselt nii linnas kui metsas. Aastatepikkune metsatöö ja viimaste aastate ehituskogemused on arendanud Gerti piisavalt, et jätkata tulevikus tööd mitmesuguste ehitusalaste projektide elluviimisel ideest teostuseni.

Allikad

Taro, Igor 2014. Pokumaa suitsusaun köeti UNESCO teate peale kuumaks. *Eesti Rahvusringhäälingu kodulehekülj.* <http://kultuur.err.ee/v/varia/6aaef308-3c69-4b88-8378-6e0d78a34cb6> (03.2015)

Veeroja, Eda 2014. Vana-Võromaa suitsusaunakombestik kanti UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja. *Mooska talu kodulehekülj.* <http://mooska.eu/index.php/mooska/393-2014-unesco-kaitse> (03.2015)

Edasiseks lugemiseks

Puhk, Örne 2013. Võromaa suitsusaun pürib UNESCO pärandinimekirja. *Telegrami kodulehekülj.* <http://www.telegram.ee/eesti/voromaa-suitsusaun-purib-unesco-parandinimekirja#>. VQHgQfysUSM (03.2015)

Smoke sauna tradition in Võromaa 2014. *Savvusann kodulehekülj.* http://www.savvusann.ee/images/12_unesco/0095100018-Certificate-EN.pdf (03.2015)

The Võro Smoke Sauna Tradition Has Been Added to the UNESCO Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity

Abstract

The Old-Võro smoke sauna tradition was added to the UNESCO Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity in 2014. The idea began with an e-mail in 2008 and, thanks to active citizens, it became worldrenowned six years later.

For our ancestors, the smoke sauna was much more than just a space to wash themselves: it has been the place for birth and death, a place for preventing illnesses and for curing them. Even though many of the fast-paced city dwellers have changed their habits, there are a lot of families that value the continuance of old customs and tradition. Meat smoked in a smoke sauna, Saturday evenings with the family and the celebration of events in the Estonian Folk Calendar are just a few examples of the rich Estonian traditions.

Keywords: UNESCO, intangible cultural heritage, smoke sauna

Smoke sauna. Photo by Elmo Riig.